

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/209/2021
Identifikačné číslo spisu: 1314223456
Dátum vydania rozhodnutia: 15.03.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:1314223456.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne A. X., bytom L. Č.. XX, Y. L., zastúpenej Mgr. Petrom Arendackým, advokátom so sídlom v Bratislave, Železničiarska 13, proti žalovanému nebohému K. L., zomr. XX. C. XXXX, naposledy bytom Č. XXXX/XX, L., o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 15C/297/2014, o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 28. augusta 2019, sp. zn. 8Co/157/2019, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 28. augusta 2019, sp. zn. 8Co/157/2019 a uznesenie Okresného súdu Bratislava III z 31. januára 2018, č. k. 15C/297/2014-72, z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Bratislava III na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava III uznesením z 31. januára 2018, č. k. 15C/297/2014-72, konanie zastavil a žalobkyni nárok na náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení uviedol, že žalovaný po začatí konania zomrel dňa 19.08.2015 a dedičské konanie po ňom bolo právoplatným uznesením Okresného súdu Bratislava II č. k. 46D/617/2015-50 z 11. januára 2016 zastavené z dôvodu, že žalovaný nezanechal žiaden majetok. Za tohto stavu okresný súd nemohol v zmysle § 63 ods. 1 CSP v spojení s § 470 Občianskeho zákonníka pokračovať v konaní s dedičmi žalovaného, keďže žalovaná povinnosť na nich neprešla, čo v zmysle § 161 ods. 2 CSP vyhodnotil ako taký nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, a preto v zmysle § 63 ods. 1 CSP v spojení s § 161 ods. 1 CSP konanie zastavil.

2. Krajský súd v Bratislave na odvolanie žalobkyne uznesením z 28. augusta 2019, sp. zn. 8Co/157/2019, uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil a stranám sporu náhradu trov konania nepriznal. Uviedol, že žalobkyňa nedôvodne namieta, že Okresný súd Bratislava II v dedičskom konaní vychádzal z nesprávne zisteného skutkového stavu, vzhľadom na to, že žalobca je ako vlastník vedený na liste vlastníctva. Súd v konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nemôže preskúmať vecnú správnosť rozhodnutia vydaného v dedičskom konaní po žalovanom, ale pri zisťovaní osôb, s ktorými môže konať po smrti fyzickej osoby, ktorá je stranou sporu, je povinný v zmysle § 63 ods. 2 CSP vychádzať z výsledku dedičského konania. V danom prípade je nesporné, že niet dedičov žalovaného, na ktorých by prešla povinnosť vyplývajúca zo žalobkyňou uplatneného nároku, a správne preto súd prvej

inštancie konanie zastavil.

3. Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podala dovolanie žalobkyňa, ktorá navrhla uznesenia oboch súdov nižšej inštancie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie podala z dôvodu podľa § 420 písm. f/ CSP, lebo súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Mala za to, že v zmysle ustálenej judikatúry zastavením konania, hoci na to neboli zákonné dôvody, došlo k porušeniu ústavného zákazu denegatio iustitiae. Podľa žalobkyne konajúce súdy vychádzali z nesprávnej domnienky, že neexistujú subjekty, na ktoré prešla „povinnosť vyplývajúca zo žalobkyňou uplatneného nároku“. Ustanovenie § 62 ods. 2 CSP hneď v prvej vete určuje, že v prípade majetkového sporu súd obligatórne v konaní pokračuje. Súd sa pri rozhodovaní o (ne)existencii procesného nástupníctva zameril na to, či existujú osoby, na ktoré podľa výsledku dedičského konania prešlo právo alebo povinnosť. Opomenul však, že citované ustanovenie (vzťahujúce sa na prípady majetkových sporov) určuje ešte jednu skupinu subjektov s ktorými má súd v prípade smrti sporovej strany pokračovať ako s jej nástupcami, lebo ide o jej dedičov. S inými osobami má súd konať, ak predmetné práva na ne prechádzajú na základe dedičského konania.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v neprospech ktorej bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné.

5. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

6. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolačný dôvod sa vymedzí tak, že dovolaateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

7. Dovolačný súd je dovolačiami dôvodmi viazaný (§ 440 CSP).

8. V danom prípade dovolaateľka vyvodzovala prípustnosť dovolania z § 420 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

10. Dovolaateľka namietala, že bolo porušené jej právo na spravodlivé súdne konanie, pretože súd zastavil konanie, hoci pre takýto postup neboli splnené podmienky. Súdy podľa nej vychádzali z nesprávneho záveru, že neexistujú subjekty, na ktoré by prešla „povinnosť vyplývajúca zo žalobkyňou uplatneného nároku“, pričom nesprávne nepokračovali v konaní s dedičmi žalovaného.

11. Za nesprávny postup súdu, ktorým možno strane znemožniť, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že dôjde k porušeniu práva na spravodlivý proces, sa považuje aj

zastavenie konania, hoci pre takéto rozhodnutie neboli splnené podmienky. O takýto prípad v danej veci ide.

12. Ak strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť, alebo či v ňom môže pokračovať. V konaní súd pokračuje najmä vtedy, ak ide o majetkový spor. Súd rozhodne, že v konaní pokračuje s dedičmi strany, prípadne s tými, na ktorých podľa výsledku dedičského konania prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide, a to len čo sa skončí konanie o dedičstvo (§ 63 ods. 1 a 2 CSP). Za majetkový spor tak treba považovať i všetky určovacie spory, predmetom ktorých bude peniazmi oceníteľné súkromné subjektívne právo sporových strán (typickým príkladom sú spory o určenie vlastníckeho práva). V takýchto prípadoch súd obligatórne v konaní pokračuje s definovanými subjektmi, predovšetkým s dedičmi fyzickej osoby, prípadne s tými, na ktorých prešlo právo alebo povinnosť o ktorú v konaní ide. (ŠTEVČEK, Marek. § 63 [Strata procesnej subjektivity fyzickej osoby]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJANKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek. Civilný sporový poriadok. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 226, marg. č. 3.). Treba mať na pamäti, že v zmysle ustanovenia § 460 Občianskeho zákonníka sa dedičstvo nadobúda smrťou poručiteľa, z čoho vyplýva, že smrťou poručiteľa sa stávajú vlastníkom (vlastníkmi) predmetnej nehnuteľnosti dedičia poručiteľa. Postavenie dediča vyplýva predmetným osobám z hmotnoprávných predpisov a nie z okolností, aký majetok zanechal dedičom poručiteľ. Slovenský poriadok nepozná tzv. vec nikoho (res nullius).

13. V danej veci konajúce súdy nižších stupňov odmietli prejednať súdený spor z dôvodu, že žalovaný nezanechal žiaden majetok a dedičské konanie bolo z toho dôvodu zastavené, nemohli v zmysle § 63 ods. 1 CSP v spojení s § 470 Obč. zákonníka pokračovať v konaní s dedičmi žalovaného, keďže žalovaná povinnosť (právo) na nich neprešla. Podľa odvolacieho súdu nebohý žalovaný nemá žiadnych dedičov, na ktorých prešlo žalované právo, nemá kto nastúpiť na jeho miesto v tomto konaní a pre nedostatok podmienky procesnej subjektivity bolo konanie zastavené.

14.1. Z uvedeného možno vyvodiť, že súdy nižšej inštancie v danej veci nesprávne posúdili otázku procesného nástupníctva po žalovanom v predmetnej veci a otázku rozdielu medzi nadobudnutím a potvrdením dedičstva. Premisy, z ktorých konajúce súdy vychádzali, sú nesprávne a významným spôsobom zasahujú do práva žalobkyne na spravodlivý proces. Z okolností, že konanie o dedičstve po žalovanom bolo z dôvodu nedostatku majetku zastavené, pretože majetok, ktorý je predmetom konania v súdnej veci, je sporný, vyvodili nesprávny záver o neexistencii dedičov po žalovanom. V danom prípade je však treba súhlasiť so žalobkyňou, že postavenie dedičom vyplýva z hmotnoprávných ustanovení a momentom smrti žalovaného na nich prešlo právo, ktoré je predmetom tohto sporu. Výsledok dedičského konania, ktoré sa koniec koncov týkalo iného majetku žalovaného, v danom prípade nie je smerodajné. Aj samotné ustanovenie § 63 ods. 2 CSP uvádza, že súd (pri majetkových sporoch obligatórne) pokračuje v konaní v prvom rade s dedičmi strany; s (inými) osobami, na ktoré prešlo žalované právo alebo povinnosť súdy pokračujú v konaní iba vtedy, ak už bol tento majetok potvrdený predmetnej osobe v právoplatne skončenom konaní. Ide teda o dve odlišné situácie, pričom spojka „prípadne“ tento záver jasne preukazuje. Odvolací súd tvrdí, že niet dedičov, na ktorých by prešlo žalované právo či povinnosť. Dovolací súd v tejto súvislosti považuje za potrebné zdôrazniť, že požiadavku, aby na miesto žalovaného nastúpil iba dedič, ktorému bolo právoplatne potvrdené dedičstvo predmetnej nehnuteľnosti, CSP neobsahuje. Postup súdov nižších inštancií navyše postráda vnútornú logiku, keď na jednej strane požaduje, aby bol (novým) žalovaným iba ten dedič, na ktorého žalované právo prešlo, avšak sám uvádza, že predmetné právo predmetom dedenia ani nebolo, pretože je z dôvodu prebiehajúceho konania sporné. Ak by malo dedičské konanie iný výsledok, napríklad by mal žalovaný iný majetok, ktorý by sa stal predmetom dedenia a bol by potvrdený niekomu z dedičov, dedičské konanie by skončilo inak ako zastavením, ale predsa by predmetnú nehnuteľnosť nenadobudol žiaden z dedičov, teda ani v tomto prípade by žalované právo (povinnosť) nikto nenadobudol. Inými slovami, existoval by potvrdený dedič, ale do konania by podľa názoru odvolacieho súdu nemohol i tak nastúpiť. Z uvedeného vyplýva, že si konajúce súdy v predmetnej veci zvolili nesprávne východiská a otázku procesného nástupníctva po nebohom žalovanom posúdili nesprávne.

14.2. Svojím rozhodnutím konajúce súdy vmanévrovali žalobkyňu do neriešiteľnej situácie, keďže nie je možné ani zistiť „osoby, na ktoré prešlo právo alebo povinnosť, o ktorú v konaní ide“, pretože dedičský súd s predmetným majetkom ako sporným odmietol konať. Zároveň však sa odmietli so žalobou zaoberať, aby sa zdanlivá spornosť predmetného majetku odstránila. Predmetný pozemok je zapísaný ako vlastníctvo osoby, ktorá nežije, bez možnosti, aby sa táto situácia právnym poriadkom nepreferovaná, vyriešila, pričom prekážku k tomu vytvorili súdy konajúce v predmetnej veci. Takýto stav predstavuje ukážkový príklad odmietnutia spravodlivosti „denegatio iustitiae“, ktorému dovolací súd nemohol v žiadnom prípade poskytnúť ochranu.

15. Vzhľadom na uvedené skutočnosti dovolací súd skonštatoval, že dovolanie žalobkyne je podľa § 420 písm. f/ CSP nielen prípustné, ale aj dôvodné, nakoľko oba súdy nesprávnym procesným postupom (zastavením konania) znemožnili žalobkyňi, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že bolo porušené jej právo na spravodlivý proces. Preto dovolací súd zrušil rozhodnutia súdov nižších inštancií a vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu (§ 449 CSP).

16. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

17. Toto uznesenie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.